

SYSTEM POLITYCZNY

W

STANACH

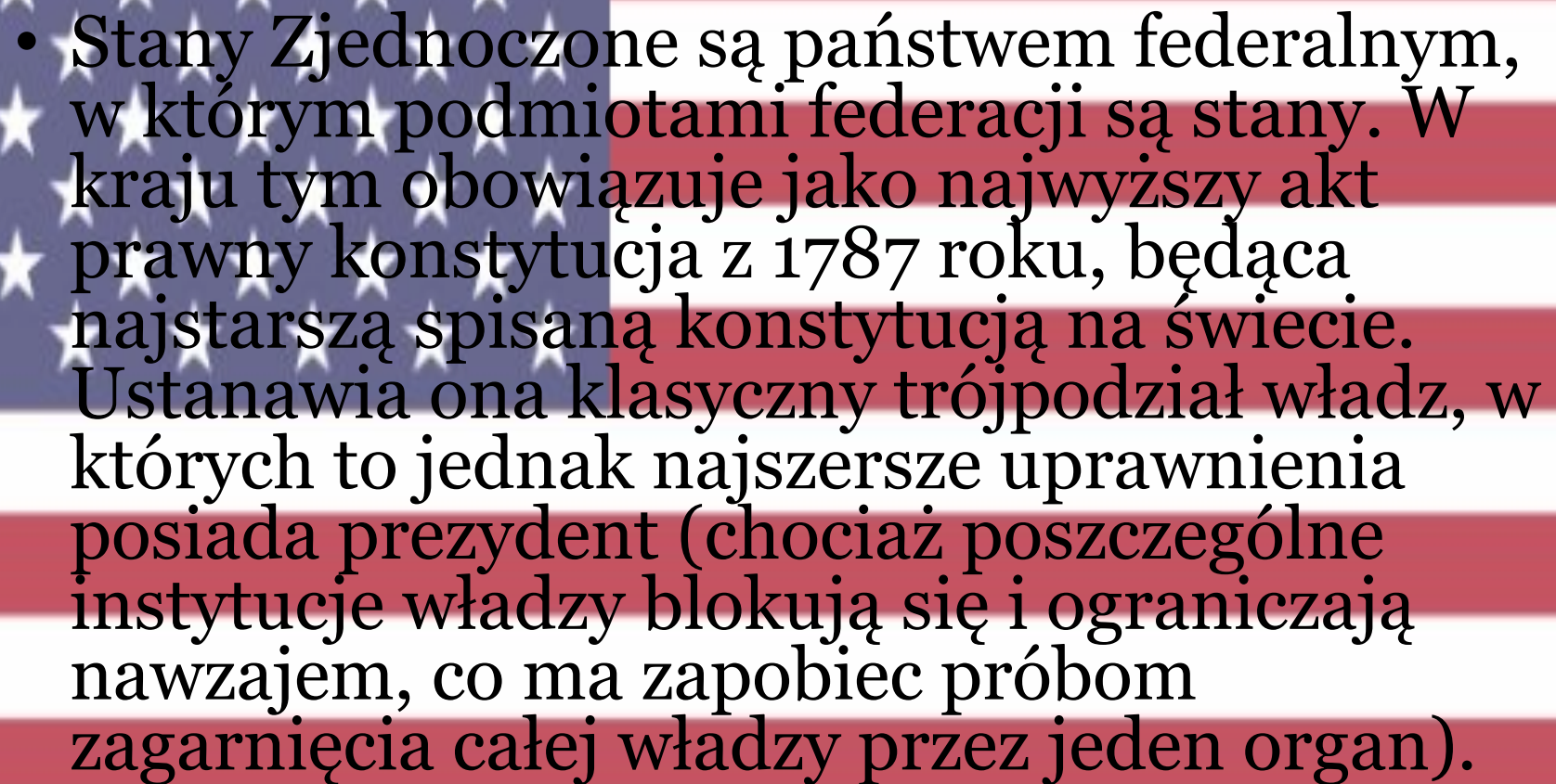
ZJEDNOCZONYCH

The background of the image is a stylized American flag. It features a blue canton in the upper left corner containing a grid of white stars, and the rest of the image is filled with horizontal stripes of red and white. The text is centered over the flag.

**JAK POWSTAŁY STANY
ZJEDNOCZONE?**

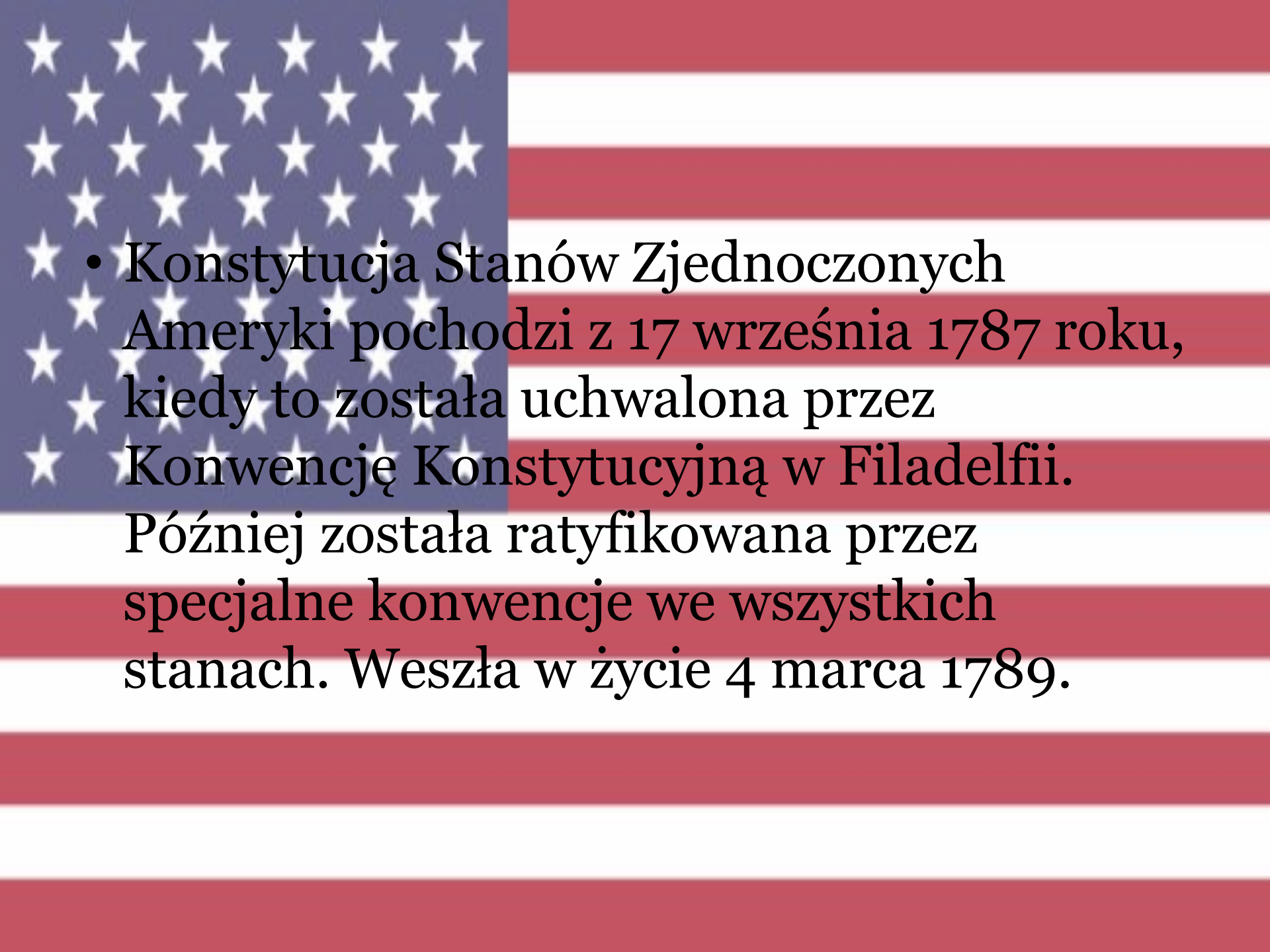
-
- The background of the slide is a stylized American flag, featuring a blue canton with white stars and alternating red and white horizontal stripes.
- Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki jako państwa rozpoczęła się z końcem XVIII wieku, gdy narastał opór lokalnych, napływowych mieszkańców 13 kolonii wobec rządów angielskich, egzekwowanych w imieniu króla, z uciążliwym opodatkowaniem, ale bez jakiegokolwiek reprezentacji kolonii w Anglii.

Od XVI wieku trwał okres wzmożonej kolonizacji i rozwoju osadnictwa, zwłaszcza angielskiego, na terenach Ameryki Północnej. Koniec wieku XVIII przyniósł konflikt kolonistów ze swymi kontynentalnymi zwierzchnikami. W roku 1776, wraz z uchwaleniem Deklaracji Niepodległości powołano do życia nowy twór państwowy: Stany Zjednoczone Ameryki. Już w momencie swego powstania jego istnienie było zagrożone, lecz udało się je obronić drogą powstania zbrojnego.

-
- The background of the slide is a stylized American flag, featuring a blue field with white stars on the left and red and white horizontal stripes on the right.
- Stany Zjednoczone są państwem federalnym, w którym podmiotami federacji są stany. W kraju tym obowiązuje jako najwyższy akt prawny konstytucja z 1787 roku, będąca najstarszą spisaną konstytucją na świecie. Ustanawia ona klasyczny trójpodział władz, w których to jednak najszersze uprawnienia posiada prezydent (choć poszczególne instytucje władzy blokują się i ograniczają nawzajem, co ma zapobiec próbom zagarnięcia całej władzy przez jeden organ).

The background of the image is the flag of the United States of America, featuring a blue canton with white stars and alternating red and white horizontal stripes. The text is centered over the stripes.

KONSTYTUCJA USA

-
- The background of the slide is a stylized American flag, featuring a blue canton with white stars on the left and horizontal red and white stripes on the right.
- Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki pochodzi z 17 września 1787 roku, kiedy to została uchwalona przez Konwencję Konstytucyjną w Filadelfii. Później została ratyfikowana przez specjalne konwencje we wszystkich stanach. Weszła w życie 4 marca 1789.

The background of the slide is a stylized American flag, featuring a blue canton with white stars on the left and horizontal stripes of red and white on the right.

Konstytucja USA składa się z:

Wstępu – określa zasady państwa opartego na idei suwerenności ludu.

Siedmiu artykułów:

- art. I – mówiący o władzy ustawodawczej Kongresu,
- art. II – władza wykonawcza prezydenta,
- art. III – określający pozycję sądów federalnych,
- art. IV – ustalający model relacji pomiędzy władzą federalną a stanami,
- art. V – określa sposoby zmiany konstytucji,
- art. VI – przedstawia system pisanych źródeł prawa, zaliczając do najwyższego prawa konstytucję i zgodne z nią ustawy oraz wszystkie traktaty zawierane z innymi państwami,
- art. VII – zawiera uregulowania dotyczące wejścia w życie konstytucji (po ratyfikacji przez co najmniej 9 stanów).

The background of the slide is a stylized American flag, featuring a blue canton with white stars on the left and horizontal red and white stripes on the right.

27 poprawek – za najważniejsze uważa się pierwsze dziesięć poprawek, tzw. *Deklarację Praw* w których zawarto podstawowe prawa obywateli USA.

We the People

of the United States, in order to form a more perfect Union, establish Justice, insure domestic Tranquillity, provide for the common Defence, promote the general Welfare, and secure the Blessings of Liberty to ourselves and our Posterity, do hereby ordain and establish this Constitution for the United States of America.

Article 1.

Section 1. All legislative Powers herein granted shall be vested in a Congress of the United States, which shall consist of a Senate and House of Representatives.

Section 2. The House of Representatives shall be composed of Members chosen every second Year by the People of the several States, in which State had been twenty Years previous to the first Meeting of the United States in Congress assembled.

No Person shall be a Representative who shall not, when elected, have attained to the Age of twenty five Years, and seven Years in a Colony of the United States, and who, when elected, shall not, when elected, have attained to that State in which he had been born.

Representatives and chosen Deputies shall be chosen every second Year by the People of the several States, which may be included or then this Union, according to their respective Numbers, which shall be determined by adding to the whole Number of free Persons, including those bound to Service for a Term of Years, and including Indians not taxed, three fifths of all other Persons. The actual Enumeration shall be made within three Years after the first Meeting of the Congress of the United States, and within every subsequent Term of ten Years, in such Manner as they shall direct. The Number of Representatives shall not exceed one for every thirty thousand Persons; but each State shall have at least one Representative, and until such Enumeration shall be made, the State of New York shall have thirty Representatives, Massachusetts eight, Virginia five, New Jersey four, Pennsylvania four, Delaware three, North Carolina five, South Carolina five, and Georgia three.

When vacancies happen in the House of Representatives from any Cause, they shall be filled in such Manner as the Legislature of each State may direct.

Section 3. The Senate of the United States shall be composed of two Senators from each State, chosen by the Legislature thereof, for six Years, and each Senator shall have one Vote.

Immediately after they shall be assembled in Congress, they shall be divided as equally as may be into three Clases. The first Class shall consist of one third of the whole Number, the second of one third, and the third of one third. The Electors in each State shall have one Vote for each Senator.

No Person shall be a Senator who shall not, when elected, have attained to the Age of thirty Years, and been seven Years a Citizen of the United States, and who shall not, when elected, be an inhabitant of that State for which he shall be chosen.

The Vice President of the United States shall be President of the Senate, but shall have no Vote, and he shall be elected in the same Manner as the Senators.

He shall hold his Office for four Years, and shall be eligible for re-election.

When sitting for that Purpose, they shall be on oath or affirmation. When the President of the United States shall be absent, the Vice President shall act in his stead.

Section 4. The Senate shall have the sole Power to try all Impeachments, when sitting for that Purpose, they shall be on oath or affirmation. When the President of the United States shall be tried, the Chief Justice shall preside. And no Person shall be convicted without the Concurrence of two thirds of the Members present.

Impeachment in Cases of Impeachment shall not extend further than to removal from Office, and disqualification to hold any office of Honor, Trust, or Profit under the United States; but the Party impeached shall nevertheless be liable to Suit, Damages, Costs, Judgments, and Penalties, according to Law.

Section 5. The Times, Places and Manner of holding Elections for Senators and Representatives, shall be prescribed in each State by the Legislature thereof; but the Congress may at any time by Law make or alter such Regulations, except as to the Place of choosing Senators.

The Congress shall assemble at least once in every Year, and such Meeting shall be on the first Monday in December, unless they shall by Law appoint a different Day.

Section 6. Each House shall be the Judge of the Elections, Returns and Qualifications of its own Members, and a Majority of each shall constitute a Quorum to do Business, if that a smaller Number may agree to adjourn from day to day, and may be authorized to compel the Attendance of absent Members, in such Manner, and under such Penalties as each House may prescribe.

Each House may determine the Rules of its Proceedings, punish its Members as for disorderly Behaviour, and, with the Concurrence of two thirds, expel a Member.

Each House shall keep a Journal of its Proceedings, and from time to time publish the same, excepting such Parts as may in their Judgment require Secrecy; and the Yeas and Nays of the Members of either House on any Question shall be entered on the Journal.

Neither House during the Session of Congress, shall, without the Consent of the other, adjourn for more than three Days, nor to any other Place than that in which the last House shall be sitting.

Section 7. The Senate and House of Representatives shall receive a Compensation for their Services, to be ascertained by Law, and paid out of the Treasury of the United States. They shall in all Cases, except Impeachments, have the Privilege of Speech or Debate, in either House, for any Speech or Debate in either House, shall not be questioned in any other Place.

No Senator or Representative shall, during the Term for which he was elected, be appointed to any civil Office under the Authority of the United States, which shall have been created, or the Emoluments whereof shall have been increased during such Term; nor shall he have held any Office under the United States while he shall be a Member of either House during the Continuance of its Session.

Section 8. All Bills for raising Revenue shall originate in the House of Representatives; but the Senate may propose or concur with Amendments as to the Amount thereof; and all Bills for raising Revenue shall originate in the House of Representatives; but the Senate may propose or concur with Amendments as to the Amount thereof.

The background of the image is a stylized American flag. It features a blue canton in the top-left corner containing a grid of white stars, and the rest of the image is filled with horizontal stripes of red and white. The text is overlaid on the lower portion of the flag.

ROZWÓJ FEDERALIZMU W USA

Rozwój federalizmu dzielimy na trzy okresy:

- do połowy XIX w. obowiązywała formuła tzw. **formalizmu dualistycznego** – traktowano jako oddzielne, różne i niezależne uprawnienia rządu federalnego i stanów
- w XX w. pojawia się tzw. **federalizm kooperatywny** – stany i rząd centralny nawzajem dopełniają się, realizując wspólne cele.
- reforma Reagana, kontynuowana także przez Busha – likwidacja 25% subsydiów federalnych, ograniczanie liczby programów pomocy dla stanów itd.

PREZYDENT

Ustrój polityczny w USA określa się jako system prezydencki, ponieważ w porównaniu z europejskim modelem parlamentarno-gabinetowym, rola prezydenta jest nieporównanie większa. Według konstytucji, prezydent jest równorzędnym z Kongresem przedstawicielem narodu.

Prezydent posiada prawo weta trzech rodzajów:

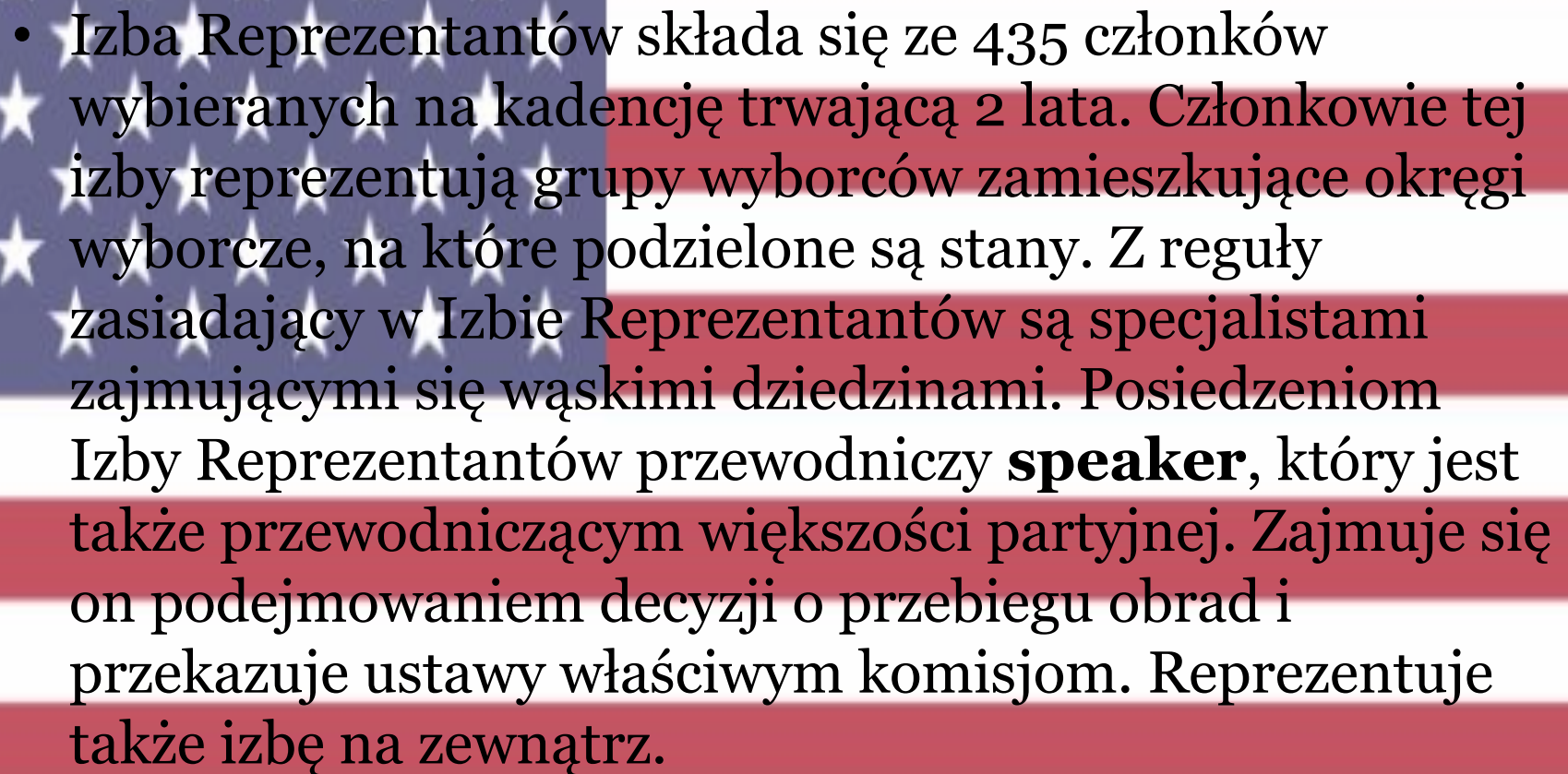
- regularne – odmowa podpisania ustawy, która może być odrzucona większością 2/3 głosów Kongresu (co zdarza się bardzo rzadko),
- tzw. kieszonkowe – w sytuacji gdy projekt ustawy trafia do podpisu w ciągu ostatnich 10 dni sesji Kongresu, prezydent może nie zająć stanowiska wobec tego projektu, co nie pozwala na wejście ustawy w życie,
- nieformalne – prezydent nie wydaje aktów wykonawczych do ustawy.

KONGRES

Kongres USA jest bikameralny, tzn. składa się z dwóch izb:

- **Izba Reprezentantów** – członkowie pochodzący z okręgów wyborczych, na które podzielone są stany,
- **Senat** – członkowie pochodzący z poszczególnych stanów.

Kompetencje Kongresu można podzielić na kilka rodzajów: **ustrojodawcze** (znaczna rola w procesie zmiany konstytucji), **ustawodawcze** (uchwalanie ustaw), **kreacyjne** (w pewnych sytuacjach wybór prezydenta i wiceprezydenta), **sądownicze i śledcze, kontrolne**.

-
- The background of the slide is a stylized American flag, featuring a blue field with white stars on the left and horizontal red and white stripes on the right.
- Izba Reprezentantów składa się ze 435 członków wybieranych na kadencję trwającą 2 lata. Członkowie tej izby reprezentują grupy wyborców zamieszkujące okręgi wyborcze, na które podzielone są stany. Z reguły zasiadający w Izbie Reprezentantów są specjalistami zajmującymi się wąskimi dziedzinami. Posiedzeniom Izby Reprezentantów przewodniczy **speaker**, który jest także przewodniczącym większości partyjnej. Zajmuje się on podejmowaniem decyzji o przebiegu obrad i przekazuje ustawy właściwym komisjom. Reprezentuje także izbę na zewnątrz.

The background of the slide is a stylized American flag, featuring a blue canton with white stars on the left and horizontal red and white stripes on the right.

SENAT

Złożony jest ze 100 członków, których kadencja wynosi 6 lat, z tym, że co 2 lata wymieniana jest 1/3 składu izby.

Senatorowie reprezentują stany. Z reguły zasiadający w Senacie są osobami wyspecjalizowanymi w szerokich zagadnieniach.

WŁADZA SĄDOWNICZA

Sędziowie amerykańscy, według zapisów konstytucyjnych są niezawisli i pełnią swe funkcje bezterminowo, nawet dożywotnio. Do usunięcia sędziego może dojść tylko w drodze impeachmentu. Sądy tworzy Kongres, który określa ich właściwości i organizację, a także wynagrodzenie sędziów. Natomiast sędziów sądów federalnych mianuje prezydent, jeżeli stanowisko opróżni się w wyniku rezygnacji lub śmierci.

W Stanach Zjednoczonych obowiązuje system prawa precedensowego. Sąd sam ustanawia normę prawną, w przypadku gdy brakuje podstaw w prawie pisanym do rozstrzygnięcia danej sprawy. Powstaje w ten sposób precedens, który staje się podstawą rozstrzygnięcia w przyszłości takich samych bądź bardzo podobnych spraw.

SYSTEM PARTYJNY

W Stanach Zjednoczonych jest system dwupartyjny, co oznacza, iż na tamtejszej scenie politycznej liczą się tylko dwie partie polityczne: Partia Demokratyczna i Partia Republikańska, inne ugrupowania nie odgrywają poważniejszej roli. Podobnie jak w Wielkiej Brytanii, rządy w kraju sprawuje tylko jedna, zwycięska partia. Dwupartyjność amerykańska różni się jednak znacznie od tej w brytyjskim wydaniu. Dyscyplina partyjna w USA jest wyjątkowo słaba, w praktyce często dochodzi do sytuacji, gdy w niektórych głosowaniach Demokraci ze stanów południowych przyłączają się do Republikanów. Powstaje w takich przypadkach tzw. *konserwatywna koalicja*.